

Posudek bakalářské práce Zuzany Koškové „Protičínské demonstrace v Tibetu 2008: analýza deníku China Daily“

Zuzana Košková se rozhodla svou bakalářskou práci „Protičínské demonstrace v Tibetu 2008: analýza deníku China Daily“ věnovat problému, který je v českém kontextu poměrně známý, v posledních letech asi především díky aktivitám Strany zelených. Jedná se o téma aktuální a důležité, nicméně s názvem práce zrovna nekoresponduje cíl autorky formulovaný v Úvodu: „Cílem této práce není najít absolutní pravdu [ohledně nezávislosti Tibetu v minulosti], to ani možné není, ale alespoň se jí hlubším studiem přiblížit. Pokusit se ujasnit a udělat lepší přehled o dílčích otázkách velkého problému, který je tak nepřehledně a málokdy nezaujatě zpracováván, což má za důsledek, že se obyčejný člověk přikloní k jedné či druhé straně – podle toho, které argumenty jsou mu zrovna předloženy“ (str. 6)? Analýza deníku China Daily asi nemůže pomoci při hledání odpovědi na otázku, zda byl či nebyl Tibet v minulosti nezávislý na Číně. Nicméně toto není jediný problém, kterým práce trpí.

Na úvod bych však rád poznamenal, že jejím kladem je dobrá jazyková úroveň a pečlivá editace. Práce je prakticky prosta překlepů a pravopisných chyb, což bohužel není vždy pravidlem. Jen bych snad podotkl, že termín „propaganda disciplines“ (str. 33) by měl asi být do češtiny spíše přeložen jako propagandistické směrnice, než jako disciplína propagandy (str. 35).

Přejdu-li k hodnocení úvodních kapitol, musím konstatovat, že názory těch několika málo autorů, na kterých stojí, jsou přejímány vesměs nekriticky. V podstatě se jedná o jejich reprodukování, kdy jsou sice někdy prezentovány rozdílné názory „autorit“, ale autorka neaspiruje na jejich vlastní zhodnocení, jež by se nezdálo nabízet. Například na str. 14 je citován Frenchův názor na období správy Tibetu dynastií Čching: „Čína Tibet sice kontrolovala, ale neučinila žádný pokus z něho udělat integrální součást říše nebo jeho obyvatele asimilovat. Podřízenost Tibetu Číně zůstávala pouze v symbolické rovině.“ Pokud se „tibetská vláda musela ze všeho odpovídat právě těmto čínským úředníkům [ambanům]“ (str. 14), lze asi těžko hovořit pouze o symbolické rovině podřízenosti Tibetu Číně, což naznačuje, že French není tak nestranným zdrojem informací o Tibetu, jak o něm M. Pošta z občanského sdružení Lungta tvrdí. V textu by to mělo být kriticky zhodnoceno.

Pochybovat však lze i o nestrannosti autorky, která podle vlastních slov opakovaně „vyvrací“ tvrzení Číny o suverenitě nad Tibetem (např. str. 16). Autorka se tak stává jednou stranou sporu, přičemž své soudy staví na názorech několika málo jiných autorů (na str. 16 jde o Kolmaše) a ne na vlastním výzkumu a analýze, viz níže. Těžko se tedy dá hovořit o hlubším studiu, které ji má přiblížit k pravdě o (ne)závislosti Tibetu na Číně. Podobně autorku někdy zrazuje volba slov: např. str. 19 dalajlamův umírněný návrh.

Na str. 5 sice autorka tvrdí: „V moderní době s tím vším souvisí role médií a jejich vliv na širokou veřejnost. Bez médií a všudypřítomné propagandy by takové režimy nebylo možné udržovat. Kdo má moc nad médii, má moc ovládat masy a neděje se tak výlučně jen v nedemokratických systémech“ (str. 5), ale v samotné práci se problematice médií a jejich vlivu na veřejnost vůbec nevěnuje! V práci chybí tradiční literatura z oblasti médií (v češtině např. McQuail, Jiráček a Köpplová, Thompson...), což je zásadní problém, neboť autorka nezdůvodňuje relevanci svého výzkumu, proč vůbec stojí za to analyzovat čínský denní tisk. Čtenář jí také má prostě věřit, že výše uvedený výrok je platný.

Znalost mediální teorie a obecně fungování médií (v totalitních společnostech) by jí také umožnila vyvarovat se některých laických chyb, jako například, když na str. 50 píše: „Zde můžeme pozorovat, že nejostřeji vyzněly články v rubrikách „Comment“ a „Opinion“. Jedná se o příspěvky čtenářů a sloupky, které tedy byly ostřejší než oficiální články deníku.“ Věděla by totiž, že rubriky „Comment“ vyjadřují názor redakce příslušné tiskoviny a jsou tedy stejně oficiální jako oficiální články deníků. Podobně rubriky „Opinion“ jsou nezřídka psané samotnými novináři, když se redakce snaží zaštitit se názorem „veřejnosti“. Nejde tedy jen o to, že redakce vybírají vhodné reakce k otištění, ale že si veřejnost přímo vyrábí podle vlastních (propagandistických) potřeb.

Zatímco teoretická část práce je pouhou kompilací z několika málo zdrojů, empirická část je ještě mnohem problematičtější. Již samotné vymezení výzkumného problému (Jak o Tibetu pojednávala čínská média v období protičínských demonstrací v Tibetu na jaře roku 2008.) jde za rámec názvu práce. China Daily je pouze jedním z mnoha čínských médií a bylo by třeba vyargumentovat, nakolik může reprezentovat celý čínský oficiální mediální diskurs. Podobně problematicky je formulována výzkumná otázka, která je v podstatě totožná s výzkumným problémem a přesahuje rámec vlastního výzkumu: „...jak se psalo o Tibetu, samostatnosti Tibetu, bouřích v Tibetu a dalajlamovi v oficiálních čínských médiích v období bouří v Tibetu za samostatnost na jaře roku 2008“ (str. 38). Neodůvodněné zobecňování pokračuje i v kapitole 5. Výsledky a závěry výzkumu, viz níže.

Dále, ačkoliv najdeme podkapitulu 4.2 Hypotéza, žádná hypotéza zde formulována není. Na str. 48 pak autorka zmiňuje hypotézu, že vzhledem k tomu, „že většina článků pojednávala o demonstracích a „násilných protestech“ a velké množství článků o jejich politických a ekonomických důsledcích, očekávala jsem, že pozitivní zabarvení příspěvků bude minimální.“ Nevysvětluje však, na základě čeho, tuto hypotézu formulovala.

Autorka také nepředstavuje metodu *kvantitativní obsahové analýzy*, kterou údajně využila (žádná metoda *obsahové mediální analýzy* neexistuje). Nevíme tedy, zda rozumí její podstatě, výhodám a omezením. Samotný „Návrh postupu vycházející z Trampoty a Vojtěchovské“ nastoluje řadu otázek, přičemž klíčovou otázkou samozřejmě je, podle čeho autorka určovala, zda příspěvek reprezentuje a) pozitivní, b) negativní, c) neutrální

vztah k Tibetu? Autorka v Návrhu postupu nespecifikuje žádné indikátory, kterými se řídila. V kapitole 5 však uvádí:

„Za ukazatel negativního přístupu jsem však považovala články, v nichž označoval autor protestující za „separatisty“...Některé články naopak zdůrazňovaly národní jednotu, když popisovaly jak si Tibeťané a Chanové vzájemně pomáhali a že během protestů utrpělo ztráty i mnoho Tibeťanů apod. Takové pak byly řazeny do kategorie *neutrální*, ačkoliv pravý postoj k nezávislosti Tibetu mohl být negativní (a pravděpodobně byl), ale z článku to jednoznačně nevyplývalo. (str. 48)

Zůstává tedy minimálně otázka, jak určovala pozitivní vztah k (nezávislosti) Tibetu?

Z uvedené citace by se také mohlo zdát, že měla jednoznačná kritéria pro určování negativního a neutrálního vyznění článků, ale jiné pasáže textu naznačují, že musela uplatňovat i další, která jí umožnila posoudit, jak se deník China Daily vyjadřoval o samotném Tibetu (str. 49 „Pojednával-li pak článek o *dalajlamovi* či *Olympijských hrách*, většinou byl ještě více negativně zbarven, co se názoru na Tibet a jeho samostatnost týče.“). Samozřejmě posuzovat vztah k nezávislosti Tibetu pouze podle přítomnosti slova „separatisté“ je neospravedlnitelně zjednodušující!

Zvolený postup se tedy jeví jako velmi subjektivní a zjednodušující, což je bohužel v zásadním rozporu s principy kvantitativní obsahové analýzy a proto tento klíčový aspekt analýzy, na kterém celá práce stojí, není možné považovat za podložený. Možnými indikátory by mohly být například emocionálně zbarvená přídavná jména (barbarští Tibeťané vs. neohrožení čínští vojáci), emocionálně zbarvená označení (separatisté, dalajlamova klika vs. strážci pořádku), tendenční využití sloves (porušování zákonů vs. nastolování pořádku) atd.

Zásadním pochybením je nezahrnutí kódovací knihy a především kódovacích instrukcí do příloh. Ty by pomohly pochopit, proč autorka na různých místech pojmenovává základní proměnnou různě (str. 39 „vztah/postoj k Tibetu“, str. 41 „zabarvení příspěvku ve vztahu k otázce nezávislosti Tibetu“). Některé pasáže v kapitole 5 naznačují, že správná je druhá verze. Z kódovací knihy by čtenář také mohl zjistit, zda autorka skutečně pracovala s tak omezenou škálou analytických proměnných, jak se zdá z kapitoly 5, která naznačuje, že potenciál výzkumné metody zůstal prakticky nevyužit. Konečně není jasné, proč autorka vůbec nepoužívá základní pojem „proměnná“.

Pokud jde o výsledky a závěry, je zřejmé, že autorka nesměřovala k zodpovězení výzkumné otázky (...jak se psalo o Tibetu, samostatnosti Tibetu, bouřích v Tibetu a dalajlamovi v oficiálních čínských médiích v období bouří v Tibetu za samostatnost na jaře roku 2008“), ale zúžila si ji na otázku, zda China Daily zaujala negativní, pozitivní či neutrální postoj k otázce nezávislosti Tibetu a v kterých rubrikách se to nejvíce projevovalo. Ani vzdáleně tedy nenaplnila cíle, které si stanovila.

Obecně musím konstatovat, že autorka v teoretické části představila vesměs nekritickou kompilaci historie Tibetu z několika málo zdrojů, přičemž nejzajímavější se mi jevilo pojednání o cenzuře v Číně. Představení a použití kvantitativní obsahové analýzy v empirické části neodpovídá úrovni bakalářské práce a cíl práce tak nebyl naplněn. Vzhledem k výše zmíněnému a při zohlednění mých zkušeností s úrovní bakalářských prací navrhuji přinejlepším známku dobře, ale spíše bych doporučil vrátit práci k přepracování.

Ing. Petr Pavlík, Ph.D.

Oponent

V Praze 24. srpna 2011